

Михайло РОМАНЮК

*кандидат історичних наук, завідувач відділу новітньої історії
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9407-0066>
e-mail: rmy.lviv@gmail.com*

СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ГОЛОВНОГО КОМАНДИРА УПА ВАСИЛЯ КУКА (1913–1941)

Досліджено період становлення постаті Василя Кука (1913–2007) – керівника збройного підпілля Організації українських націоналістів (ОУН) і Головного командира Української повстанської армії (УПА) (1950–1954), активного діяча громадсько-політичного життя незалежної України. На основі неопублікованих джерел та різноманітних опублікованих матеріалів відтворено перший етап життєвого й організаційного шляху майбутнього провідника, який хронологічно охоплює період від його народження і до 1941 р., коли той увійшов до складу Проводу ОУН, тим самим ставши одним із очільників українського визвольного руху того періоду. Представлено родинне середовище, у якому зростав В. Кук, адже майже всі члени його сім'ї, ближчої і дальшої родини так чи так були заангажовані в націоналістичному русі, неодноразово піддавалися репресіям зі сторони поліційних органів Польської держави, більшовицького СРСР та гітлерівської Німеччини, і, зрештою, два його брати загинули від поляків. Відтворено участь В. Кука у громадсько-політичному житті регіону, зокрема товаристві «Просвіта» та спортивно-руханковому «Пласт», куди вступив у 1927 р. Окреслено освітній шлях В. Кука як абсолювента Золочівської приватної класичної гімназії Українського педагогічного товариства «Рідна школа», а відтак як студента факультету права Люблінського католицького університету. Особливу увагу приділено питанню вступу майбутнього керівника національно-визвольного руху до лав ОУН, репресіям проти нього зі сторони польської окупаційної влади, шляху просування організаційною вертикаллю та функціональним обов'язкам у складі Золочівської повітової ексекютиви ОУН, напрямам роботи, яку виконував, перебуваючи в підпіллі від травня 1937 р. Розглянуто риси характеру та фахові здібності В. Кука, які сприяли поступовому входженню його до складу найвищого керівництва українського визвольного руху середини ХХ ст.

Ключові слова: Василь Кук, «Пласт», Організація українських націоналістів, повітова ексекютива, польська поліція, експропріаційна акція, Золочівщина, Підгаєччина, збройне повстання, еміграція, військова референтура.

Постать Василя Кука – Головного командира УПА, голови Генерального секретаріату Української головної визвольної ради (УГВР) і керівника збройного підпілля ОУН в Україні 1950–1954 рр. – вирізняється з когорти провідних діячів українського

визвольного руху середини ХХ ст. передовсім тим, що йому в цій боротьбі довелося протистояти польському окупаційному, нацистському та більшовицькому тоталітарним режимам, упродовж 17 років перебувати у підпіллі, вижити і продовжувати боротьбу в тюремних казематах.

Українські дослідники періоду збройної боротьби ОУН та УПА доволі перебірливі у виборі тем для наукових студій, особливо, якщо йдеться про окремо взятую постать із метою написання наукової біографії. Це зумовлено, очевидно, по-перше, наявністю джерельної бази та її доступністю, а, по-друге, розкрученістю цієї постаті, її популярністю. Так, серед очільників збройної боротьби в Україні найбільше уваги приділено особі Головного командира УПА 1943–1950 рр. Романа Шухевича («Тараса Чупринки»), провідного ідеолога ОУН та УПА Петра Федун («Полтави»), командира УПА-Північ Дмитра Клячківського («Клима Савура») й ін. Про них видають окремі дослідження, збірники документів, зібрання праць тощо¹. Натомість інші провідники залишаються або невідомими, або маловідомими. Наприклад, крайовий провідник ОУН Роман Кравчук («Максим»), командир УПА-Захід Василь Сидор («Шелест») та ін. Постать В. Кука також належить до когорти «обділених». Серед праць, присвячених Головному командирові УПА 1950–1954 рр., треба назвати воєнно-політичний портрет Дмитра Веденєєва², популярний біографічний нарис Віталія Манзуренка й Олександра Іщука³, окремі публікації Григорія Дем'яна⁴, Володимира В'ятровича⁵ тощо.

Однозначно, постать керівника збройного підпілля ОУН та УПА В. Кука потребує ґрунтовного наукового дослідження, у якому будуть розкриті всі сторони життя та діяльності цієї неординарної постаті: процес зростання в родинному колі, становлення особистості, специфіка повстанського життя і боротьби, особливості протистояння органам Комітету державної безпеки (КДБ) в умовах ув'язнення тощо. Сподіваюся, у найближчі роки така праця з'явиться.

Зважаючи на відсутність повноцінної наукової біографії генерал-хорунжого УПА В. Кука, вимальовується й мета цього дослідження – відтворити етап

¹ Зокрема, див.: Роман Шухевич у громадсько-політичному житті Західної України 1920–1939 рр.: спогади, документи, світлини / упоряд. і відп. ред. А. Сова; Центр незалежних історичних студій. Львів: Априорі, 2019. 816 с.; Романюк М. Петро Федун – «Полтава» – провідний ідеолог ОУН та УПА. Львів; Торонто: Вид-во «Літопис УПА», 2009. 128 с.; Федун Петро – «Полтава». Концепція Самостійної України. Львів, 2008. Т. 1. Твори / упоряд. і відп. ред. М. В. Романюк. 720 с. 16 с. іл.; Федун Петро–«Полтава». Концепція Самостійної України. Львів, 2013. Т. 2. Документи і матеріали / упоряд. і відп. ред. М. В. Романюк. 896 с.; Марчук І. Командир УПА-Північ Дмитро Клячківський–«Клим Савур». Рівне: Видавець Олег Зень, 2009. 168 с.

² Веденєєв Д. В. Одиссея Василя Кука. Военно-политический портрет последнего командующего УПА. Київ: К.И.С., 2007. 208 с.

³ Манзуренко В., Ішук О. Василь Кук – Головний Командир УПА. Рівне: Видавець Олег Зень, 2008. 80 с.

⁴ Дем'ян Г. Головний командувач УПА (До 85-річчя Василя Кука). *Шлях перемоги* (Київ). 1998. 1 квітня.

⁵ В'ятрович В. Останній бій останнього командира. *В'ятрович В. Історія з грифом «Секретно»*. *Українське ХХ століття*. Львів: Часопис, 2013. С. 446–458; В'ятрович В. Історія з грифом «Секретно»: Піймати «Борсука». Арешт Василя Кука. URL: <http://tsn.ua/analitika/istoriya-z-grifom-sekretno-piymati-borsuka-aresht-vasilya-kuka.html>

становлення цієї непересічної особистості, входження його в ОУН і місце в організаційній вертикалі.

Народився майбутній Головний командир УПА 11 січня 1913 р. у містечку Красне (тепер – Буського р-ну на Львівщині), у сім'ї залізничника Степана Кука та Параскевії Постолок. Виховувався у сім'ї, де було восьмеро дітей, з яких двоє передчасно померли (Филимон (1919–1919), Ганна (1911–1919)), а шестеро зростали на радість батькам: Василь (1913–2007), Ілярій (1915–1938), Єва (1917–1946), Ілько (1919–1939), Филимон (1920–2002) та Іван (1924–1984). Батьки мали невелике господарство, де головну роль відігравала мати.

Дитинство В. Кука припало на роки воєнного лихоліття. Лише в 1921 р. він пішов на навчання до місцевої 4-річної народної школи, де провчився лише два роки, а відтак займався із Іваном Ладою – приватним учителем, який підготував його до вступу в гімназію.

У 1923 р. В. Кук вступив до Золочівської приватної класичної гімназії Українського педагогічного товариства «Рідна школа», де впродовж року займався на підготовчому курсі, а вже 1924 р. був зарахований до 1-го класу.

У міжвоєнний період Золочів займав одне з головних місць у національно-патріотичному житті краю, був націоналістичним центром і «кузнем кадрів» українського визвольного руху завдяки функціонуванню тут української гімназії, директором якої був о. Микола Хмільовський – людина високо моральна, авторитетна, колишній капелан УГА, щирий український патріот.

Опинившись у цьому середовищі, В. Кук одразу ж поринув у його круговерть і став одним із лідерів гімназійного товариства. Коли навесні 1927 р. у Золочеві відновив діяльність «Пласт», 14-літній юнак активно долучився до його роботи⁶, належав до 5-го гуртка «Крук» 22-го куреня ім. Івана Богуна. 18 вересня 1928 р. офіційно склав пластову присягу, яку засвідчив Степан Кук – батько майбутнього провідника, тим самим даючи згоду на громадську діяльність сина⁷.

Про цей період життя Василь Кук згодом згадував в автобіографії так: «З 1927 року я належав до молодіжної організації Пласту і вже читав нелегальну газету УВО “Сурма”. У 1928–[19]29 шкільному році я став членом юнацтва ОУН, наступного року – провідником юнацтва ОУН у Золочівській гімназії та у повіті. З 1930 року був членом Золочівської повітової Екзекутиви (Проводу) ОУН. Провідником повітової Екзекутиви був у тому часі студент Львівського університету Богдан Гошовський, ідеологічним референтом – студент Варшавського університету Орест Чемеринський, бойовим – студент Зенон Тарнавський, військовим – студент Іван Коропецький. Я був референтом юнацтва й одночасно організаційним, бо через юнацтво була зорганізована підпільна мережа в селах повіту. У 1931–[19]32 рр. я мав прямий зв'язок у Львові з членами Крайової Екзекутиви (КЕ): Дмитром Мироном, Ярославом Стецьком, Ярославом Старухом, Іваном Малюцою, згодом Михайлом Коржаном та іншими. За дорученнями КЕ ОУН я часто виконував кур'єрські

⁶ Генерал Мирон Тарнавський (1869–1938): зб. ст. і мат. Броди: Просвіта, 2011. С. 290–291; Мارتиролог Українського Пласту / уклад.: Свідзинська О. (відп. ред.), Сова А., Юзич Ю. Львів: Дизайн-студія «Папуга», 2015. С. 397.

⁷ Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАІЛ України. Ф. 389. Оп. 1. Спр. 243. Арк. 40.

завдання: перевозив зброю та вибухові матеріали з Кракова до Львова (з краківської лабораторії Карпинця-Климишина). Доставляв нелегальну літературу на Волинь, на пункт зв'язку, що знаходився на хуторі в Оржеві до родини Робітницьких. У тому часі, буди ще гімназистом, мене декілька разів затримувала польська поліція, але після двох діб мене звільняли за браком доказів»⁸.

У 1932 р., після успішного закінчення гімназії, В. Кук вступив до Люблінського католицького університету на факультет права, де провчився неповний рік. Тут за дорученням Проводу ОУН займався організацією місцевого осередку, до якого, зокрема, увійшли Зиновій Тершаковець – майбутній керівник Львівського краю ОУН, Яків Чорний – згодом керівник Перемишльської округи ОУН та ін.⁹

У травні 1933 р. під час перебування на родинних теренах молодого революціонера заарештувала польська поліція за обвинуваченням у належності до ОУН та поширення листівок і запроторила до Золочівської тюрми. Впродовж кількох місяців слідчі намагалися довести його провину та змусити в'язня свідчити, проте це їм так і не вдалося¹⁰. 9 вересня 1933 р. Василь вийшов на волю, однак уже 18 жовтня того ж року його знову заарештувала польська поліція за обвинуваченням у підготовці та проведенні підпалів панського збіжжя і сіна на теренах Золочівського повіту, що мало місце проти ночі 15 вересня 1933 р. Його та брата Ілярія (арештований 26 вересня 1933 р.) обвинувачували у проведенні такої акції у с. Балучині (тепер – Буського р-ну). Під час обшуку на господарстві батьків у Красному були знайдені пляшки із запальною сумішшю, що стало доказовою базою для сторони обвинувачення¹¹. Не допомогло братам і те, що їх захищав відомий уже на той час адвокат Степан Шухевич, який у спогадах відзначав твердість духу арештованих: «Піднести мушу, що хлопців бито, і то дуже збито, а вони ні словечком нікого не зрадили»¹². 27 січня 1934 р. окружний суд Золочева засудив майбутнього провідника на 14 місяців ув'язнення, а 11 квітня 1934 р. апеляційний суд Львова термін покарання збільшив до 2-х років¹³.

Покарання Василь Кук відбував у тюрмах Золочева та Радомна, вийшов на волю в січні 1936 р. у зв'язку з амністією після смерті Юзефа Пілсудського. Повернувшись на рідні терени, В. Кук одразу ж взявся за організаційну роботу. Про цей період у житті він писав: «У 1936 році я знову очолив ОУН у Золочівщині. Тоді в повіті було багато арештованих членів ОУН. Заново необхідно було розбудувати організаційну мережу. Потрібна була видавнича техніка, зброя, і на все це, звичайно, потрібні були значні кошти, яких Організація тоді не мала. Щоб їх роздобути, окремі члени почали відкривати різні торговельні підприємства, крамниці тощо. Я, щоб конспірувати свої організаційні зв'язки зі станицями ОУН у повіті, став продавцем у крамниці членів ОУН Романа і Стефанії Квасовських у Золочеві. Петро Сорока і Петро Ци[ц] а, обидва члени ОУН, відкрили в Золочеві свою шкіряну крамницю»¹⁴.

⁸ Василь Кук – полковник УПА. *Сурмач* (Лондон). 1997. Чис. 1–4(131–134). С. 47.

⁹ Там само. С. 48.

¹⁰ ЦДІАЛ України. Ф. 371. Оп. 1. Спр. 97. Арк. 2–2зв.

¹¹ Там само. Арк. 1–2, 4.

¹² Шухевич С. *Моє життя: Спогади*. Лондон: Українська Видавнича Спілка, 1991. С. 546.

¹³ ЦДІАЛ України. Ф. 371. Оп. 1. Спр. 97. Арк. 2–2зв.

¹⁴ Василь Кук – полковник УПА. *Сурмач* (Лондон). 1997. Чис. 1–4(131–134). С. 48.

Однак діяти легально В. Кук зміг недовго. Вже на початку травня 1937 р. він у свої 24 роки був змушений перейти на нелегальне становище й опанувати фах професійного підпільника, яким залишався до моменту захоплення спецгрупою КДБ у травні 1954 р. До переходу в підпілля його змусила невдала експропріаційна акція на поміщиків Ясінських, здійснена 6 травня 1937 р. бойовиками ОУН у с. Гончарівка Золочівського повіту та судовий процес над його учасниками¹⁵. Цю акцію підготувала Золочівська повітова ексекютива ОУН без погодження з вищим керівництвом із метою захоплення грошей, необхідних для діяльності організації. Участь у ній взяли п'ятеро членів: Ілярій Кук, Володимир Качур, Петро Цица, Павло Габа й Іван Майба. Поміщиків під час нападу вбили. У бою з польською поліцією загинув І. Майба, а І. Кука та П. Цицу заарештували. Дещо пізніше до рук поляків потрапив і В. Качур. На гучному судовому процесі 15 березня 1938 р. окружний суд виніс вирок, за яким І. Кука та В. Качура засуджено до смертної кари (першого страчено у Львові 25 серпня 1938 р., а другому вирок замінено на довічне ув'язнення), П. Цицу ж засуджено до довічного ув'язнення¹⁶.

Про цей період Василь Кук в автобіографії писав: «... в травні 1937 р. перейшов у підпілля. З того часу став професійним революціонером-підпільником, озброєним револьвером і гранатами. Було мені тоді 24 роки. Жив нелегально в підпільних хатах у Львові, втримуючи організаційні зв'язки з членами КЕ ОУН Ярославом Старухом, Степаном Галамаєм і провідними членами Львівської міської мережі ОУН. У тому часі я проводив масові нічні ідеологічно-політичні вишколи робітників і ремісників на околицях Львова»¹⁷.

Восени 1937 р. рішенням Проводу ОУН молодий революціонер скерований на Підгаєччину, де за сприяння провідниці повітової ексекютиви Філі Бзови («Гави») мав організувати підпільну друкарню крайового проводу ОУН, якій було надано криптонім «Мандоліна». Вже до кінця року видавничий осередок почав функціонувати на присілку с. Угринів у хаті Теодора та Катерини Вирстів, де друкували відозви КЕ ОУН, вишкільні матеріали, брошури тощо. Саме тут надрукована перша праця В. Кука «Пашні буряки», підписана псевдонімом «Інж. агроном Лука Лемішка» і присвячена питанню конспірації.

Одночасно із вказаним видавничим осередком В. Кук, який у той час користувався псевдами «Юрко», «Медвідь», «Леміш», «Ле», організував хімічну лабораторію на околиці с. Лиса, де виготовляли ручні гранати, міни, самозапальні пакети тощо, які були вкрай необхідними для озброєння членів організації.

Окрім зазначеної роботи на Підгаєччині, В. Кук упродовж 1937–1939 рр. активно співпрацював із тутешнім повітовим проводом ОУН, допомагаючи йому проводити організаційний, політичний, ідеологічний та військовий вишколи кадрів. Про один із таких заходів, проведених восени 1938 р. для вшанування пам'яті загиблого провідника ОУН полковника Євгена Коновальця, майбутній провідник писав: «Дуже велично було відзначено трагічну загибель сл[авної] п[ам'яті] полк[овника] Євгена

¹⁵ Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки. 3-є вид., перероб. і доп. Київ: Українська видавнича спілка, 2007. С. 352.

¹⁶ Шухевич С. Моє життя: Спогади. С. 545–557; Казанівський Б. Шляхом Легенди. Спомини. 2-ге вид., доп. Львів: Кальварія, 2004. С. 37–39; Василь Кук – полковник УПА. С. 48.

¹⁷ Василь Кук – полковник УПА. С. 49.

Коновальця. У яру Завалівського лісу восени 1938 року зібрались до 500 людей. На сцені висів портрет Вождя, освічений електричними лампочками. Стояла почесна військова варта. Відспівано національний гімн. І на закінчення пролунало трикратне «Слава» і заgrimіли три вибухи саморобних мін. Враження від цього було дуже сильне. Портрет полк[овника] Євгена Коновальця намалював підпільний різьбар Іван Пушка з с. Носова, а міни виготовив Петро Шав'як, муляр з с. Носова»¹⁸.

Упродовж весни–літа 1939 р. В. Кук був задіяний до військових вишколів, які проводила повітова ексекютива ОУН Підгаєччини у Слов'ятинських лісах. В очікуванні вибуху війни організація проводила посилену підготовку кадрів, котрі планувала використати в час розгортання бойових дій у терені для підняття всенародного повстання задля здобуття незалежної Української держави. Вже у вересні тут діяла повстанська сотня, яка роззброювала групи польських солдатів, знищувала поліційні станиці, здобувала зброю, боєприпаси та військоове спорядження для потреб ОУН.

Восени 1939 р., після опанування терену більшовицькими військами, В. Куку як членові ОУН, який потенційно перебував під загрозою арешту репресивно-каральною системою нової окупаційної влади, крайова ексекютива дала вказівку відійти на еміграцію на територію Польщі, окуповану німцями, де він активно долучився до організаційної роботи спочатку в Сяноку, а відтак – у Кракові. За свідченнями Олександра Луцького, відомо, що вже на листопад 1939 р. В. Кук перебував у Кракові, де очолював відділ військової розвідки військової референтури Проводу ОУН¹⁹.

Про перебування на еміграції В. Кук згодом писав: «У 1939–[19]40 рр. я організував нелегальні переходи через більшовицькі кордони для кур'єрів ОУН, приймав звіти від підпільників, які прибували з України, збирав інформацію про становище в Україні, технічно забезпечував підпільників, які відходили до праці в Україну. Для керівництва справами зв'язків з Україною я мав досить численний апарат кур'єрів, зв'язкових, радистів та інших необхідних допоміжних служб. У 1940 р. я двічі нелегально побував на Закарпатті, зустрічався там з юнацтвом ОУН, перевіряв діяльність зв'язкових пунктів, проводив вишколи»²⁰.

У 1940–1941 рр., у період оформлення розколу ОУН, В. Кук увійшов до складу керівних органів бандерівського відламу. 10 лютого 1940 р. він був серед учасників конференції ОУН у Кракові, на якій створили Революційний провід ОУН на чолі зі Степаном Бандерою²¹. У цей же час був призначений організаційним референтом Проводу, а 10 березня того ж року – ще й керівником відділу військового постачання повстанського штабу ОУН.

Одночасно із виконанням важливих організаційних функцій Василь Кук у березні 1940 р. закінчив старшинські курси у Кракові, організовані Проводом ОУН під керівництвом поручник Осипа Карачевського («Свободи»). Крім нього, пришвидшений військовий вишкіл пройшли 30 провідних членів, серед яких Дмитро Мирон,

¹⁸ Василь Кук – полковник УПА. С. 49.

¹⁹ Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі – ГДА СБУ). Ф. 65. Спр. С-7736. Т. 1. Арк. 280.

²⁰ Василь Кук – полковник УПА. С. 50.

²¹ ГДА СБУ. Ф. 65. Спр. С-7736. Т. 1. Арк. 281.

Микола Климишин, Микола Арсенич, Олександр Луцький та ін. Згодом В. Кук і В. Охримович були вільними слухачами курсів ОУН для вищого командного складу, на які офіційно не були зараховані через відсутність у них будь-якої військової освіти²².

31 березня – 3 квітня 1941 р. В. Кук був учасником II Великого збору ОУН у Кракові, де відбулося остаточне оформлення бандерівського крила організації, яка почала активну підготовку до очікуваної німецько-радянської війни. Він брав активну участь у роботі форуму, де виступав із доповіддю.

Саме з цього часу Василь Кук почав належати до керівного складу ОУН(б) і, зрештою, у 1950 р. очолив увесь український визвольний рух на території України, яким керував до захоплення спецгрупою КДБ у травні 1954 р.

Отже, особистість майбутнього керівника збройного підпілля ОУН та УПА Василя Кука формувалася в умовах жорсткого польського окупаційного режиму у сім'ї національно свідомих робітників під впливом традицій визвольної боротьби 1918–1921 рр. Особливо вплинули на кристалізацію постаті провідника середовища «Просвіти», «Пласту», а також учнівської молоді Золочівської гімназії. Постійний контакт із людьми, жвава організаційна діяльність сприяли накопиченню величезного практичного досвіду, який високо цінувало вище керівництво організації, і, зрештою, він дав можливість В. Куку стати одним із її керівників.

REFERENCES

1. Demian, H. (1998, Kvitenn 1). Holovnyi komanduvach UPA (Do 85-richchia Vasylia Kuka). *Shliakh peremohy* [in Ukrainian].
2. Fedun Petro-»Poltava«. (2008). In M. V. Romaniuk (Ed.), *Kontseptsiia Samostiinoi Ukrainy* (Vol. 1). Lviv [in Ukrainian].
3. Fedun Petro-»Poltava«. (2013). In M. V. Romaniuk (Ed.), *Kontseptsiia Samostiinoi Ukrainy* (Vol. 2). Lviv [in Ukrainian].
4. Heneral Myron Tarnavskyy (1869–1938). *Zbirnyk statei i materialiv*. (2011). Brody: Prosvita [in Ukrainian].
5. Kazanivskyy, B. (2004). *Shliakhom Legendy. Spomyny* (2nd rev. ed). Lviv: Kalvariia [in Ukrainian].
6. Manzurenko, V., & Ishchuk, O. (2008). *Vasyl Kuk – Holovnyi Komandyr UPA*. Rivne: Vydavets Oleh Zen [in Ukrainian].
7. Marchuk, I. (2009). *Komandyr UPA-Pivnich Dmytro Kliachkivskyy-»Klym Savur«*. Rivne: Vydavets Oleh Zen [in Ukrainian].
8. Svidzynska, O. (Ed.). (2015). *Martyroloh Ukrainskoho Plastu*. Lviv: Dyzzain-studiia «Papuha» [in Ukrainian].
9. Mirchuk, P. (2007). *Narys istorii OUN. 1920–1939 roky* (3rd rev. ed.). Kyiv: Ukr. vyd. spilka [in Ukrainian].
10. Sova, A. (Ed.). (2019). *Roman Shukhevych u hromadsko-politychnomu zhytti Zakhidnoi Ukrainy 1920–1939 rr.: spohady, dokumenty, svitlyny*. Lviv: Apriori [in Ukrainian].

²² ГДА СБУ. Ф. 65. Спр. С-7736. Т. 1. Арк. 290; Там само. Ф. 13. Спр. 372. Т. 88. Арк. 31.

11. Romaniuk, M. (2009). *Petro Fedun – «Poltava» – providnyi ideoloh OUN ta UPA*. Lviv; Toronto: Vydavnytstvo «Litopys UPA» [in Ukrainian].
12. Shukhevych, S. (1991). *Moie zhyttia: Spohady*. London: Ukrainska Vydavnycha Spilka [in Ukrainian].
13. Vasyl Kuk – polkovnyk UPA. (1997). *Surmach (London)*, 1–4 (131–134) [in Ukrainian].
14. Vedeneev, D. V. (2007). *Odisseia Vasiliia Kuka. Voенno-politicheskii portret posledneho komanduiushcheho UPA*. Kyiv: K.Y.S. [in Russian].
15. Viatrovych, V. (2013). Ostannii bii ostannoho komandyrа. In V. Viatrovych (Ed.), *Istoriia z hryfom «Sekretno». Ukrainske XX stolittia* (pp. 446–458). Lviv: Chasopys [in Ukrainian].
16. Viatrovych, V. *Istoriia z hryfom «Sekretno»: Piimaty «Borsuka»*. Aresht Vasylia Kuka. Retrieved from <http://tsn.ua/analitika/istoriya-z-grifom-sekretno-piymati-borsuka-aresht-vasilya-kuka.html> [in Ukrainian].

Mykhailo ROMANIUK

*Head of the Department of Modern History
I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies
National Academy of Sciences of Ukraine
Doctor of Philosophy
ORCID.org/0000-0001-9407-0066
e-mail: rmv.lviv@gmail.com*

FORMATION OF THE PERSONALITY OF THE UPA COMMANDER-IN-CHIEF VASYL KUK (1913–1941)

The study investigates the formation of the personality of Vasyl Kuk (1913–2007) – the leader of the OUN armed forces and the UPA Commander-in-Chief (1950–1954), a social and political activist of independent Ukraine. Based on unpublished sources and various published materials, the first stage of the future leader’s life and the organizational path was recreated. It chronologically covers the period from his birth until 1941, when he joined the OUN Wire, thus becoming one of the leaders of the Ukrainian liberation movement of that period.

Particular attention is paid to the family environment in which V. Kuk grew up. Almost all members of his family, close and distant relatives, were somehow engaged by the nationalist movement, were repeatedly repressed by the police of Poland, the Bolshevik USSR, and Nazi Germany, and eventually, two of his brothers were killed by Poles. His participation in the socio-political life of the region, in particular, in the societies “Prosvita” and “Plast,” which he joined in 1927, was recreated. The author also outlined V. Kuk’s educational path firstly as a graduate of Zolochiv private classical gymnasium of Ukrainian Pedagogical Society “Ridna Shkola” and then as a student in the Faculty of Law at the Catholic University of Lublin.

Extensive coverage is given to the entry of the future leader of the national liberation movement into the OUN, repression by the Polish occupation authorities, the way of promoting him along the organizational vertical and the functional responsibilities within the Zolochiv county executive committee of the OUN, areas of his work in the underground since May 1937.

The character traits and professional abilities of V. Kuk, which contributed to his progressive entry into the top leadership of the Ukrainian liberation movement in the mid-20th century, are considered.

Keywords: Vasyl Kuk, Plast, Organization of Ukrainian Nationalists, County Executive, Polish Police, expropriation action, Zolochiv region, Pidhaitsi region, armed uprising, emigration, military intelligence service.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ім. І. КРИП'ЯКЕВИЧА

НОВІТНЯ ДОБА

ВИПУСК 6

Новітня доба / гол. ред. Михайло Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 6. 264 с.

У збірнику представлено дослідження з новітньої української та світової історії за період від Першої світової війни і до сьогодення. Наголошено на закономірностях й особливостях розвитку суспільно-політичних і націєтворчих процесів в Україні у контексті історії європейських народів, зокрема становища українського суспільства в умовах тоталітарних режимів. Розкрито особливості українського визвольного руху, воєнної історії, формування державних інституцій, роль культури у становленні громадянського суспільства, вивчення джерел та історичної біографістики.

Contemporary era / [resp. ed. Mykhailo Romaniuk; I. Krypiakievych Institute of Ukrainian Studies NAS of Ukraine. Lviv, 2018. Issue 6. 264 p.

The collection presents studies on modern Ukrainian and world history from the First World War to the present. Emphasis is placed on the regularities and features of the development of socio-political and nation-building processes in Ukraine in the context of the European nations' history, in particular the position of Ukrainian society under totalitarian regimes. The features of the Ukrainian liberation movement, military history, formation of state institutions, the role of culture in the development of civil society, the study of sources and historical biography are revealed.

Рекомендувала до друку вчена рада
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
(протокол № 5 від 20.12.2018 р.)

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Романюк Михайло Васильович, к.і.н. (Україна)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голембійовська-Тобіаш Анета (*Gołębiowska-Tobiasz Aneta*), dr (Польща)

Дзінковський Томаш (*Dzieńkowski Tomasz*), dr (Польща)

Красівський Орест Якубович, д.і.н., проф. (Україна)

Муравський Олег Іванович, к.і.н., с.н.с. (Україна)

Пасіцька Оксана Ігорівна, к.і.н. (Україна)

Патер Іван Григорович, д.і.н., проф. (Україна)

Руда Оксана Василівна, к.і.н. (Україна)

Сова Андрій Олегович, к.і.н., доц. (Україна)

Соляр Ігор Ярославович, д.і.н., с.н.с. (Україна)

Стасюк Олександра Йосипівна, к.і.н., с.н.с. (Україна)

Трофимович Лілія Володимирівна, к.і.н., доц. (Україна)

Цецик Ярослав Петрович, к.і.н., доц. (Україна)

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

ПАТЕР Іван. Видавнича діяльність Союзу визволення України	3
ДЗІСЯК Ярослав. Нащадки шляхти – керівники українських збройних формувань Галичини першої чверті ХХ століття	20
ДРОГОБИЦЬКИЙ Ігор. Особливості використання досвіду збройної боротьби за державність 1918–1919 років у справі творення Української народної самооборони (1943)	32
ПАВЛОВИЧ Юрій. Особливості внутрішньої політики Республіки Білорусь в українській візії (1991–2004)	41
ТКАЧУК Андрій. Проблеми військового будівництва в Україні на початку 2000-х років	57
ПОПКО Сергій. Вплив російської збройної агресії на активізацію співпраці НАТО й України (2014–2018)	68

До 100-річчя ЗУНР

ГЕЛЕЙ Степан. Західноукраїнська Народна Республіка в історичних працях Василя Кучабського	78
СНУПРИІ Leonid. Geopolitical views of Stepan Rudnytskyi – advisor to the West Ukrainian People’s Republic	98
ТИМЧЕНКО Роман. Дипломати УНР і ЗУНР на Паризькій мирній конференції	105
МАЛЮТА Ольга. Західноукраїнська Народна Республіка: зовнішньо-політичне й економічне підґрунтя утвердження української державності	119
MARCHENKO Yaroslav. Vovchukhiv operation of the Ukrainian halychyna’s army (1919): background, progress, aftermath	143
ЗУБКО Ольга. Перемоги та поразки ЗУНР на сторінках подільської преси (1918–1919)	153
ФІЦУЛЯК Мирослав. Листопадові дні 1918 року в Перемишлі	163

ПОСТАТІ

- КОСТИШИН Роман. Громадсько-політична діяльність Володимира Кохана
в історіографічному дискурсі 177
- РОМАНЮК Михайло. Становлення особистості
Головного командира УПА Василя Кука (1913–1941) 189

ОСОБЛИВИЙ ПОГЛЯД

- ЯКИМОВИЧ Богдан. Причини поразки ЗУНР:
інвазія, героїзм, бездіяльність чи зрада? 198

ПУБЛІКАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ

- СОВА Андрій. Невідомі документи львівських архівів
про діяльність Романа Шухевича в Українському студентському
спортовому клубі 212
- СТАСЮК Олександра. Демократія по-сталінськи,
або як фальсифікували вибори в Радянському Союзі. 243
- ЗАЙЦЕВ Юрій. «Ненавиджу ґрати на вікнах» 249

ОГЛЯДИ ТА РЕЦЕНЗІЇ

- КРОВИЦЬКА Ольга. [Огляд на]: Падовська О.
«Книжка про Малковичі». Львів: Ліґа-Прес, 2014. 928 с. 258